

# **Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΔΗΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ (Οκτώβριος 2005)**

**Συγγραφέας:** ELLI LOUKA

## **1. Η οδηγία**

Η Οδηγία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για την Περιβαλλοντική Ευθύνη που θα πρέπει να εφαρμοστεί από τα κράτη μέλη τον Απρίλιο του 2007 θα φέρει πολλές αλλαγές στα συστήματα των κρατών μελών που έχουν να κάνουν με την περιβαλλοντική ζημία. Ο χαρακτηρισμός της Οδηγίας ως νομοθεσίας που επιβάλλει ένα σύστημα μόνο περιβαλλοντικής ευθύνης θα ήταν λανθασμένη. Στην πραγματικότητα η Οδηγία επιβάλλει επίσης ένα διοικητικό σύστημα που επιτρέπει στο κράτος να καλύψει το κόστος της πρόληψης και της αποκατάστασης της περιβαλλοντικής ζημίας.

Η Οδηγία προβλέπει ότι ο «φορέας εκμετάλλευσης» πρέπει να λάβει προληπτικά μέτρα για την αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής ζημίας και, αν χρειαστεί, πρέπει επίσης να λάβει μέτρα αποκατάστασης. Εάν ο «φορέας εκμετάλλευσης» δεν λάβει προληπτικά μέτρα και μέτρα αποκατάστασης, η αρμόδια αρχή μπορεί να λάβει αυτά τα μέτρα και μπορεί να ανακτήσει το κόστος με το οποίο επιβαρύνθηκε από το φορέα εκμετάλλευσης. Ο σκοπός της Οδηγίας είναι να εξασφαλίσει την εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει».

Η Οδηγία προβλέπει δύο συστήματα ευθύνης. Το ένα προβλέπει αυστηρή ευθύνη για συγκεκριμένες δραστηριότητες που προβλέπονται ρητά στο Παράρτημα III της Οδηγίας. Μία από αυτές τις δραστηριότητες έχει να κάνει με τις διαδικασίες διαχείρισης αποβλήτων. Το άλλο σύστημα ευθύνης έχει να κάνει με τη ζημία προστατευόμενων ειδών και φυσικών οικοτόπων που προκαλεί η άσκηση οποιασδήποτε επαγγελματικής δραστηριότητας (εκτός των δραστηριοτήτων που υπάγονται στο Παράρτημα III), εάν ο «φορέας εκμετάλλευσης» ενήργησε εκ δόλου ή

εξ αμέλειας. Η μελέτη αυτή θα περιοριστεί στο σύστημα αυστηρής ευθύνης που προβλέπει η Οδηγία, γιατί αυτό το σύστημα θα επιβληθεί στον τομέα διαχείρισης των απορριμμάτων.

Η Οδηγία προβλέπει πιο συγκεκριμένα ότι το σύστημα αυστηρής ευθύνης επιβάλλεται σε διαδικασίες διαχείρισης αποβλήτων, συμπεριλαμβανομένης της συλλογής, της μεταφοράς, της ανάκτησης και της διάθεσης των στερεών αποβλήτων και των επικινδύνων αποβλήτων. Η εποπτεία των διαδικασιών αυτών και η μέριμνα σε χώρους διάθεσης που προϋποθέτουν άδεια ή καταχώρηση (σύμφωνα με την Οδηγία 75/442/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1975 περί των στερεών αποβλήτων και της Οδηγίας 91/689/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 1991 για τα επικίνδυνα απόβλητα) καλύπτονται επίσης από την Οδηγία. Οι διαδικασίες που καλύπτονται περιλαμβάνουν επίσης, όπως προβλέπεται ρητά από την Οδηγία, τη διάθεση απορριμμάτων σε χώρους υγειονομικής ταφής (σύμφωνα με την Οδηγία 1999/31/ΕΚ του Συμβουλίου, της 26ης Απριλίου 1999, περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων) και τη λειτουργία μονάδων αποτέφρωσης (σύμφωνα με την Οδηγία 2000/76/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου, της 4ης Δεκεμβρίου για την αποτέφρωση των αποβλήτων).

Η Οδηγία προβλέπει ότι (Recital 18):

1. Σύμφωνα με την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», κάθε φορέας εκμετάλλευσης που προκαλεί περιβαλλοντική ζημία ή άμεσο κίνδυνο τέτοιας ζημίας θα πρέπει να επωμίζεται το κόστος των μέτρων πρόληψης και αποκατάστασης.

2. Σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η αρμόδια αρχή αυτενεργεί ή επεμβαίνει μέσω τρίτων, αντί του φορέα εκμετάλλευσης, η αρχή αυτή πρέπει να διασφαλίζει ότι το κόστος που προκύπτει ανακτάται από το φορέα εκμετάλλευσης.

Πρέπει να σημειωθεί ότι οι υποχρεώσεις πρόληψης και αποκατάστασης που προβλέπει η Οδηγία τόσο για το φορέα εκμετάλλευσης όσο και για την αρμόδια αρχή δεν αφορούν μόνον την περιβαλλοντική ζημία αλλά και την επικείμενη απειλή ζημίας (άρθρο 5(1)). Ο ορισμός της επικείμενης απειλής ζημίας είναι αρκετά ασαφής. Η Οδηγία προβλέπει ότι ως «επικείμενη απειλή ζημίας» νοείται «η επαρκής πιθανότητα να προκληθεί περιβαλλοντική ζημία στο «άμεσο μέλλον». Η Οδηγία δεν παρέχει

κάποια εξήγηση ως προς το ποιος φέρει το βάρος της απόδειξης ότι πραγματικά υπάρχει «επαρκής πιθανότητα» να πραγματοποιηθεί η ζημία και δεν καθορίζει τι εννοείται ως «άμεσο μέλλον». Φαίνεται ότι οι φορείς εκμετάλλευσης έχουν την υποχρέωση να καθορίσουν εάν αυτές οι συνθήκες υπάρχουν. Σύμφωνα με την Οδηγία οι φορείς εκμετάλλευσης έχουν δύο ευθύνες: 1. Την αρχική ευθύνη να λάβουν προληπτικά μέτρα. 2. Την αρχική ευθύνη να λάβουν τα αναγκαία μέτρα αποκατάστασης. Αυτές είναι υποχρεώσεις τους χωρίς να χρειάζεται κάποια εντολή της αρμόδιας κυβερνητικής αρχής.

Οι αρχικές αυτές υποχρεώσεις (primary obligations) του φορέα εκμετάλλευσης δεν εκφράζονται σαν υποχρεώσεις καλής προσπάθειας (best efforts obligations). Αντιθέτως, παρουσιάζονται σαν υποχρεώσεις αποτελέσματος (result obligations). Ο φορέας εκμετάλλευσης μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει παραβιάσει τις υποχρεώσεις του ακόμη και αν δεν έχει ενεργήσει εκ δόλου ή εξ αμελείας. Υπάρχει δηλαδή περίπτωση όπου ο φορέας εκμετάλλευσης θα θεωρηθεί υπεύθυνος ακόμα και εάν έχει ενεργήσει προσεκτικά και έχει τηρήσει τις διαδικασίες διαχείρισης αποβλήτων που προβλέπονται από το νόμο.

Συμπληρωματικά με την αρχική ευθύνη του φορέα εκμετάλλευσης η Οδηγία προβλέπει ένα διοικητικό σύστημα κυβερνητικής παρέμβασης, το οποίο μπορεί να τεθεί σε ενέργεια ανά πάσα στιγμή αν η αρμόδια αρχή πιστεύει ότι υπάρχει «επικείμενη απειλή περιβαλλοντικής ζημίας», ή ακόμη σε περιπτώσεις «που υπάρχουν υποψίες για τέτοια επικείμενη απειλή». Η Οδηγία προβλέπει κατά λέξη ότι (άρθρο 5 (3)):

«Η αρμόδια αρχή μπορεί, ανά πάσα στιγμή

α. να απαιτήσει από το φορέα εκμετάλλευσης την παροχή πληροφοριών για τυχόν επικείμενη απειλή περιβαλλοντικής ζημίας ή για περιπτώσεις που υπάρχουν υποψίες για τέτοια επικείμενη απειλή,

β. να απαιτήσει από το φορέα εκμετάλλευσης να λάβει τα αναγκαία προληπτικά μέτρα,

γ. να δώσει εντολές στο φορέα εκμετάλλευσης, οι οποίες πρέπει να τηρηθούν

για τα αναγκαία προληπτικά μέτρα που πρέπει να ληφθούν, ή

δ. να λάβει η ίδια τα αναγκαία προληπτικά μέτρα».

## **2. Η ευρεία διακριτική ευχέρεια της αρμόδιας αρχής**

Πρέπει να τονιστεί εδώ ότι η δράση αυτή της αρμόδιας αρχής αφορά τη λήψη προληπτικών μέτρων και όχι μέτρων αποκατάστασης. Με άλλα λόγια, η αρμόδια αρχή αποκτά ευρύτατα περιθώρια διακριτικής ευχέρειας σχετικά με αποφάσεις που μπορεί να λάβει ως προς την έκδοση εντολών για τη λήψη προληπτικών μέτρων. Αυτά τα μέτρα μπορεί να είναι πρόσθετα στα μέτρα και στην υπάρχουσα νομοθεσία για τον κανονισμό μίας δραστηριότητας που μπορεί να έχει ενδεχόμενα δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον. Για παράδειγμα, στον τομέα της διαχείρισης των απορριμμάτων υπάρχουν οδηγίες της Κοινότητας που θέτουν λεπτομερείς κανονισμούς για τις διαδικασίες διαχείρισης αποβλήτων, για τη διάθεση απορριμμάτων σε χώρους υγειονομικής ταφής και τη λειτουργία μονάδων αποτέφρωσης. Η Οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη προβλέπει συμπληρωματικά ότι οι αρμόδιες αρχές μπορούν να επιβάλλουν νέους κανονισμούς, έστω και αν δεν περιλαμβάνονται στην ισχύουσα νομοθεσία, αν κρίνουν ότι οι κανονισμοί αυτοί θα εισφέρουν στη λήψη προληπτικών μέτρων για την αποφυγή «επικείμενης απειλής περιβαλλοντικής ζημίας» ή «για περιπτώσεις που υπάρχουν υποψίες για τέτοια απειλή».

Με άλλα λόγια, ο φορέας εκμετάλλευσης ενός χώρου υγειονομικής ταφής ή μιας μονάδας αποτέφρωσης ή επιχειρήσεις που εκτελούν τη μεταφορά και τη συλλογή απορριμμάτων μπορεί να επωμιστούν υποχρεώσεις που δεν περιλαμβάνονται στην ειδική νομοθεσία και στους κανονισμούς που διέπουν αυτές τις δραστηριότητες. Οι επιχειρήσεις που έχουν να κάνουν με τη διαχείριση απορριμμάτων, καθώς και άλλες επιχειρήσεις, θα βρίσκονται διαρκώς σε μία κατάσταση αβεβαιότητας, αν τα μέτρα που έχουν λάβει, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, είναι αρκετά ή χρειάζεται άλλη προληπτική δράση για την αποτροπή επικείμενης περιβαλλοντικής ζημίας. Κάθε δραστηριότητα, συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων για τη διαχείριση των

απορριμμάτων, είναι κάτω από τη διαρκή απειλή ότι οι αρμόδιες αρχές μπορούν να επιβάλλουν συμπληρωματικούς κανονισμούς χωρίς διαδικαστικά μέτρα που να παρέχουν τη δυνατότητα στο φορέα εκμετάλλευσης να ζητήσει το διοικητικό ή το δικαστικό έλεγχο των αποφάσεων της κυβερνητικής αρμόδιας αρχής.

Μπορεί κανείς να αναρωτηθεί γιατί η λήψη προληπτικών μέτρων είναι αναγκαία όταν ήδη υπάρχει πλούσιο νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο για δραστηριότητες που μπορεί να έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον. Στον τομέα της διαχείρισης των απορριμμάτων το κανονιστικό πλαίσιο της Κοινότητας είναι ένα από τα λεπτομερέστερα και υπάρχει πληθώρα νομοθετικών διατάξεων για τη διαχείριση τόσο των στερεών όσο και των επικινδύνων απορριμμάτων. Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία για τα απορρίμματα οι αρμόδιες αρχές μπορούν να τροποποιήσουν, να συμπληρώσουν ή ακόμη και να ανακαλέσουν μία άδεια εάν αυτό είναι απαραίτητο για την προστασία του περιβάλλοντος.

### 3. Αυτενέργεια

¶λλες διατάξεις της Οδηγίας προβλέπουν ότι η αρμόδια αρχή έχει τη διακριτική ευχέρεια, τόσο όσον αφορά τη λήψη προληπτικών μέτρων (άρθρο 5) όσο και τη λήψη μέτρων αποκατάστασης (άρθρο 6), να παραμερίσει το φορέα εκμετάλλευσης και να λάβει η ίδια προληπτική δράση ή δράση αποκατάστασης. Εάν ερμηνεύσει κάποιος την Οδηγία κυριολεκτικά, η κυβέρνηση δεν είναι υποχρεωμένη να δώσει την ευκαιρία στον υπεύθυνο φορέα εκμετάλλευσης να αναλάβει δράση. Μπορεί να αναλάβει δράση μόνη της ή να επεμβαίνει μέσω τρίτων αντί του φορέα εκμετάλλευσης. Εάν αυτή η κυριολεκτική ερμηνεία της Οδηγίας γίνει δεκτή, θα είναι αναπόφευκτο μια τέτοια εφαρμογή της Οδηγίας να δημιουργήσει εντυπώσεις ότι τα μέτρα που εφαρμόζονται είναι δυσανάλογα ως προς το ευκαταίο αποτέλεσμα.

Εκτός από περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, οι αρχές πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να λαμβάνουν δράση όταν έχουν δώσει πρώτα την ευκαιρία στο φορέα εκμετάλλευσης να αναλάβει δράση και ο φορέας εκμετάλλευσης δεν έχει αξιοποιήσει

την ευκαιρία μέσα σε κάποιο λογικό χρονικό πλαίσιο. Γενικότερα, ο φορέας εκμετάλλευσης πρέπει να έχει προτεραιότητα ως προς τη λήψη μέτρων πρόληψης και μέτρων αποκατάστασης, γιατί αυτός ξέρει όλες τις λεπτομέρειες της επικίνδυνης δραστηριότητας και πώς θα μπορούσε να αποτρέψει απειλές ως προς το περιβάλλον. Ο φορέας εκμετάλλευσης έχει επίσης συμφέρον να περιορίσει το κόστος των προληπτικών μέτρων και των μέτρων αποκατάστασης, έτσι ώστε να αποφύγει την επιβολή ποσών απαγορευτικών για την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας και επομένως δυσμενών για την οικονομία.

#### **4. Ορισμός Περιβαλλοντικής Ζημίας**

Η διακριτική ευχέρεια των αρμόδιων διοικητικών αρχών επεκτείνεται επίσης λόγω της ευρείας διατύπωσης του ορισμού της περιβαλλοντικής ζημίας (άρθρο 2). Η Οδηγία προβλέπει ότι η περιβαλλοντική ζημία νοείται ως ζημία προστατευόμενων ειδών και φυσικών οικοτόπων ή οποιαδήποτε ζημία έχει σημαντικά δυσμενείς συνέπειες για την επίτευξη ή τη συντήρηση της ευνοϊκής κατάστασης διατήρησης (conservation status) αυτών των οικοτόπων και ειδών (άρθρο 2(1)). Η κατάσταση διατήρησης έχει να κάνει όχι μόνο με τη φυσική κατάσταση των οικοτόπων και ειδών αλλά επίσης και με τη «μακροπρόθεσμη» φυσική κατανομή, τη δομή και τη λειτουργία των οικοτόπων και ειδών (άρθρο 2(4)). Η ζημία επίσης περιλαμβάνει τη ζημία των υδάτων (άρθρο 2(1)(β)) και τη ζημία του εδάφους (άρθρο 2(1)(γ)). Ο ορισμός της ζημίας παραπέμπει σε άλλες οδηγίες που έχουν εκδοθεί από την Κοινότητα, όπως την Οδηγία για την Προστασία των Υδάτων και τις Οδηγίες για την Προστασία των Ειδών και των Οικοτόπων, παρουσιάζοντας έτσι προβλήματα ερμηνείας σχετικά με την οριοθέτηση της ζημίας, τα οποία είναι αρκετά σημαντικά και δισεπίλυτα.

Η Οδηγία προβλέπει λεπτομερώς στο Παράρτημα II ποιά μέτρα πρέπει να ληφθούν για την αποκατάσταση της περιβαλλοντικής ζημίας. Προβλέπει σχετικά τρία είδη αποκατάστασης: η «πρωτογενής αποκατάσταση» έχει να κάνει με την επαναφορά του περιβάλλοντος στην αρχική του κατάσταση (πριν την επέλευση της ζημίας). Σε περίπτωση που η πρωτογενής αποκατάσταση δεν είναι δυνατή, οι φορείς

εκμετάλλευσης πρέπει να επιχειρήσουν τουλάχιστον «συμπληρωματική αποκατάσταση». Ο στόχος της συμπληρωματικής αποκατάστασης είναι η διάθεση πόρων ή υπηρεσιών παρεμφερούς επιπέδου με εκείνους που θα παρείχοντο εάν η τοποθεσία που υπέστη τη βλάβη μπορούσε να επανέλθει στην αρχική της κατάσταση. Η «αντισταθμιστική αποκατάσταση» έχει να κάνει με τη δράση για να αντισταθμιστούν οι προσωρινές απώλειες των πόρων κατά την περίοδο από την ημερομηνία της ζημίας μέχρι την επίτευξη της πρωτογενούς αποκατάστασης.

Ο στόχος της Οδηγίας είναι, με άλλα λόγια, η επίτευξη μέσω αποκατάστασης για την επαναφορά του περιβάλλοντος στην αρχική του κατάσταση. Αυτό που λέμε στα νομικά *restitutio ad integram* (full restoration) (ολική αποκατάσταση). Και ενώ η ιδέα της ολικής αποκατάστασης δεν είναι άγνωστη, στους νομικούς παρουσιάζει εξαιρετικά προβλήματα στον τομέα της αποκατάστασης του περιβάλλοντος. Για να επιχειρήσει κάποιος την επαναφορά του περιβάλλοντος στην αρχική του κατάσταση (baseline condition) πρέπει να ξέρει ποιά είναι αυτή. Στον τομέα το περιβάλλοντος είναι σπάνιο να έχουμε σαφή, ποσοτικά στοιχεία που θα επιτρέψουν μια αντικειμενική εκτίμηση της αρχικής κατάστασης. Πολλές φορές τα στοιχεία που έχουμε για το περιβάλλον είναι ημιτελή και στερούνται ακρίβειας. Αυτό θα δυσκολέψει τόσο το φορέα εκμετάλλευσης όσο και τις κυβερνητικές αρμόδιες αρχές ως προς τον προσδιορισμό των μέτρων αποκατάστασης.

Όπως αναφέρθηκε στην αρχή, η Οδηγία επιβάλλει αυστηρή ευθύνη ως προς τις επιχειρηματικές δραστηριότητες που έχουν να κάνουν με τη διαχείριση των απορριμμάτων. Η επιβολή αυστηρής ευθύνης είναι αναγκαία, γιατί κατά τη γνώμη της Επιτροπής υπάρχουν κάποιες δραστηριότητες, στις οποίες υπάγεται η διαχείριση των απορριμμάτων, που θεωρούνται ότι «από τη φύση τους» είναι επικίνδυνες για τον άνθρωπο και το περιβάλλον. Η επιβολή αυστηρής ευθύνης σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις που ασχολούνται με τη διαχείριση απορριμμάτων θα θεωρηθούν υπεύθυνες για περιβαλλοντική ζημία ή για επικείμενη ζημία, έστω και εάν έχουν λάβει όλα τα μέτρα που προβλέπονται από τη νομοθεσία για την πρόληψη της ζημίας. Παρ' όλα αυτά, η Οδηγία προβλέπει εξαιρέσεις που αν ερμηνευτούν ευρέως θα μπορούσαν να απαλλάξουν φορείς εκμετάλλευσης από την περιβαλλοντική ευθύνη.

### 5. Εξαιρέσεις

Η Οδηγία προβλέπει αρχικά ότι οι διατάξεις ευθύνης δεν εφαρμόζονται σε περίπτωση ένοπλης σύγκρουσης ή σε περίπτωση *force majeure* (φυσικού φαινομένου εξαιρετικού, αναπότρεπτου και ακατανίκητου χαρακτήρα) (άρθρο 4(1)). Προβλέπεται επίσης ότι η Οδηγία εφαρμόζεται σε περιβαλλοντική ζημία (ή επικείμενη απειλή τέτοιας ζημίας) «λόγω ρύπανσης διάχυτου χαρακτήρα», μόνον εφόσον είναι δυνατόν να αποδειχθεί η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της ζημίας και των δραστηριοτήτων μεμονωμένων φορέων εκμετάλλευσης (άρθρο 4(5)). Η Οδηγία προβλέπει επίσης ότι «η ευθύνη δεν αποτελεί κατάλληλο μέσο για την αντιμετώπιση της ευρέως διαδεδομένης και διάχυτης ρύπανσης, εφόσον είναι αδύνατον να συνδεθούν οι αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις με πράξεις ή παραλήψεις συγκεκριμένων εξατομικευμένων παραγόντων» (Recital 13). Η χρήση του μηχανισμού ευθύνης, θα είναι αποτελεσματική εάν: 1. Υφίστανται ένας ή περισσότεροι ρυπαντές οι οποίοι μπορεί να εντοπιστούν. 2. Η ζημία είναι συγκεκριμένη και μπορεί να προσδιοριστεί ποσοτικά, και 3. Αποδειχθεί η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της ζημίας και των εντοπισθέντων ρυπαντών (Recital 13). Η εξαίρεση αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε περιπτώσεις χώρων υγειονομικής ταφής, όπου πολλοί φορείς εκμετάλλευσης έχουν διαθέσει τα απορρίμματά τους.

Υπάρχουν επίσης άλλες περιπτώσεις όπου ο φορέας εκμετάλλευσης «δεν υποχρεούται να επωμισθεί το κόστος των δράσεων πρόληψης ή αποκατάστασης..., εάν μπορεί να αποδείξει ότι η περιβαλλοντική ζημία ή η επικείμενη απειλή τέτοιας ζημίας:

α) προκλήθηκε από τρίτο, και επήλθε παρά την ύπαρξη των ενδεδειγμένων μέτρων ασφαλείας, ή

β) οφείλεται σε συμμόρφωση προς υποχρεωτική διαταγή ή εντολή δημόσιας αρχής, διαφορετικής από τη διαταγή ή εντολή λόγω εκπομπής ή συμβάντος που προκλήθηκε από τις δραστηριότητες του ίδιου φορέα εκμετάλλευσης» (άρθρο 8(3)).

Η Οδηγία όμως δεν προβλέπει ότι ο φορέας εκμετάλλευσης απαλλάσσεται της



ευθύνης εάν μπορεί να αποδείξει ότι ήταν σε συμμόρφωση με την άδεια λειτουργίας της επιχείρησής του και με τις τελευταίες εξελίξεις της τεχνολογίας (state of the art and permit compliance defenses). Οι εξαιρέσεις αυτές προβλέπονταν όμως σε προσχέδια της Οδηγίας και θα ήταν ωφέλιμο εάν αυτές είχαν περιληφθεί στην Οδηγία.

## 6. Αίτηση για ανάληψη δράσης

Στο Ευρωπαϊκό και στο Διεθνές Δίκαιο το δικαίωμα του κοινού για πληροφόρηση σχετικά με περιβαλλοντικά θέματα, το δικαίωμα συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων και το δικαίωμα παραπομπής στη δικαιοσύνη σε περίπτωση παραβίασεως αυτών των δικαιωμάτων είναι γνωστά σε περιβαλλοντικούς κύκλους. Η Οδηγία έχει εμφανώς επηρεαστεί από την αρχή της διαφάνειας, όπως έχει οριοθετηθεί από το Διεθνές και το Κοινοτικό Δίκαιο. Η Οδηγία προβλέπει ότι κάθε νομικό ή φυσικό πρόσωπο, το οποίο επηρεάζεται ή ενδέχεται να επηρεασθεί από περιβαλλοντική ζημία, έχει δικαίωμα να ζητήσει από την αρμόδια αρχή να αναλάβει δράση (άρθρο 12(1)(α)). Η Οδηγία δεν αναγνωρίζει αυτό το δικαίωμα μόνο σε πρόσωπα που επηρεάζονται ή ενδέχεται να επηρεασθούν από περιβαλλοντική ζημία αλλά και σε μη κυβερνητικές οργανώσεις που προάγουν την προστασία του περιβάλλοντος (Recital 25). Ο λόγος για τον οποίο οι μη κυβερνητικές οργανώσεις έχουν δικαίωμα να καλέσουν την αρμόδια αρχή να λάβει δράση είναι ότι η προστασία του περιβάλλοντος «αποτελεί διάχυτο συμφέρον στο όνομα το οποίου οι ιδιώτες δεν κινητοποιούνται πάντα ή δεν είναι σε θέση να κινητοποιηθούν» (Recital 25).

Σύμφωνα με την Οδηγία τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που:

1. Επηρεάζονται ή ενδέχεται να επηρεασθούν από την περιβαλλοντική ζημία, ή
2. Έχουν «επαρκές συμφέρον» από τη λήψη απόφασης σχετικά με τη ζημία, ή
3. Υποστηρίζουν «προσβολή δικαιώματος», εφόσον η προσβολή δικαιώματος απαιτείται από το διοικητικό δικονομικό δίκαιο του κράτους μέλους,

α. Δικαιούνται να υποβάλλουν στην αρμόδια αρχή οποιεσδήποτε παρατηρήσεις σχετικά με περιπτώσεις περιβαλλοντικής ζημίας, και β. Έχουν δικαίωμα να καλούν την αρμόδια αρχή να αναλάβει δράση βάσει της παρούσας Οδηγίας. Η έννοια «επαρκές συμφέρον» και η έννοια «προσβολή δικαιώματος» καθορίζονται από τα κράτη μέλη.

Η Οδηγία καθορίζει ότι οποιαδήποτε μη κυβερνητική οργάνωση, η οποία προάγει την προστασία του περιβάλλοντος και είναι σε συμφωνία με το εθνικό δίκαιο θεωρείται ότι έχει «επαρκές συμφέρον» και ότι έχει δικαιώματα τα οποία είναι δυνατόν να προσβάλλονται (άρθρο 12 (1)). Η παράγραφος αυτή αναγνωρίζει στις περιβαλλοντικές οργανώσεις δικαιώματα, τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν για να ζητήσουν από τις κυβερνήσεις συγκεκριμένη δράση για την προστασία του περιβάλλοντος. Αυτά τα δικαιώματα θα μπορούσαν ενδεχομένως να χρησιμοποιηθούν για την καθυστέρηση διαδικασιών και για την επιδίωξη περιβαλλοντικών στόχων πέρα από αυτούς που προβλέπονται στην τρέχουσα νομοθεσία. Η Οδηγία προβλέπει επίσης ότι τα πρόσωπα που έχουν δικαίωμα να κάνουν αίτηση για την ανάληψη δράσης πρέπει να έχουν πρόσβαση σε δικαστήριο ή σε άλλο ανεξάρτητο και αμερόληπτο κρατικό όργανο αρμόδιο για τον έλεγχο (ως προς τη διαδικασία και ως προς την ουσία) της νομιμότητας των πράξεων και παραλείψεων της αρμόδιας αρχής (άρθρο 13).

## 7. Χρηματοοικονομική Ασφάλεια - Άρθρο 14

Το θέμα της χρηματοοικονομικής ασφάλειας ήταν το επίκεντρο διαμάχης κατά τη διάρκεια των συζητήσεων της Οδηγίας. Κάποιοι υποστήριζαν ότι η χρηματοοικονομική ασφάλιση των φορέων εκμετάλλευσης πρέπει να είναι υποχρεωτική, ενώ άλλοι υποστήριζαν ότι η υποχρεωτική χρηματοοικονομική ασφάλιση θα έχει ως αποτέλεσμα να ακριβύνει ή ασφάλιση για τις δραστηριότητες που έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον. Τελικά αποφασίστηκε ότι η παροχή χρηματοοικονομικής ασφάλισης δεν θα είναι υποχρεωτική και ότι τα κράτη μέλη πρέπει να λάβουν μέτρα για να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη μέσω και αγορών χρηματοοικονομικής ασφάλειας.

Η Επιτροπή πρέπει πριν από τις 30 Απριλίου 2010 να υποβάλει έκθεση σχετικά με την αποτελεσματικότητα της Οδηγίας για την πραγματική αποκατάσταση των περιβαλλοντικών ζημιών και τη διαθεσιμότητα χρηματοοικονομικής ασφάλισης με εύλογο κόστος. Έτσι η Οδηγία αφήνει στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών το θέμα της χρηματοοικονομικής ασφάλισης. Η έκθεση που θα υποβληθεί από την Επιτροπή πρέπει να περιλάβει:

1. Τη σταδιακή προσέγγιση όσον αφορά την χρηματοοικονομική ασφάλιση,
2. Ένα μέγιστο ποσό για τη χρηματοοικονομική ασφάλιση,
3. Την εξαίρεση δραστηριοτήτων χαμηλού κινδύνου, και
4. Μια ανάλυση κόστους-οφέλους ως προς την επιβολή υποχρεωτικής ασφάλισης.

Εφόσον ενδείκνυται από τη μελέτη, η Επιτροπή μπορεί να υποβάλλει προτάσεις για ένα σύστημα εναρμονισμένης υποχρεωτικής ασφάλειας.

## 8. Συμπέρασμα

Ο Οδηγία παρέχει πολλές δυνατότητες στα κράτη μέλη για την πρόληψη και αποκατάσταση της περιβαλλοντικής ζημίας. Μένει να δούμε κατά πόσο η Οδηγία θα εφαρμοστεί και κατά πόσο η περιβαλλοντική ευθύνη που θα επωμιστούν οι φορείς εκμετάλλευσης, θα διαφέρει μεταξύ των κρατών μελών λόγω του διαφορετικού βαθμού συνειδητοποίησης και εκτίμησης της περιβαλλοντικής ζημίας.